

1η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Το άτομο και η κοινωνία

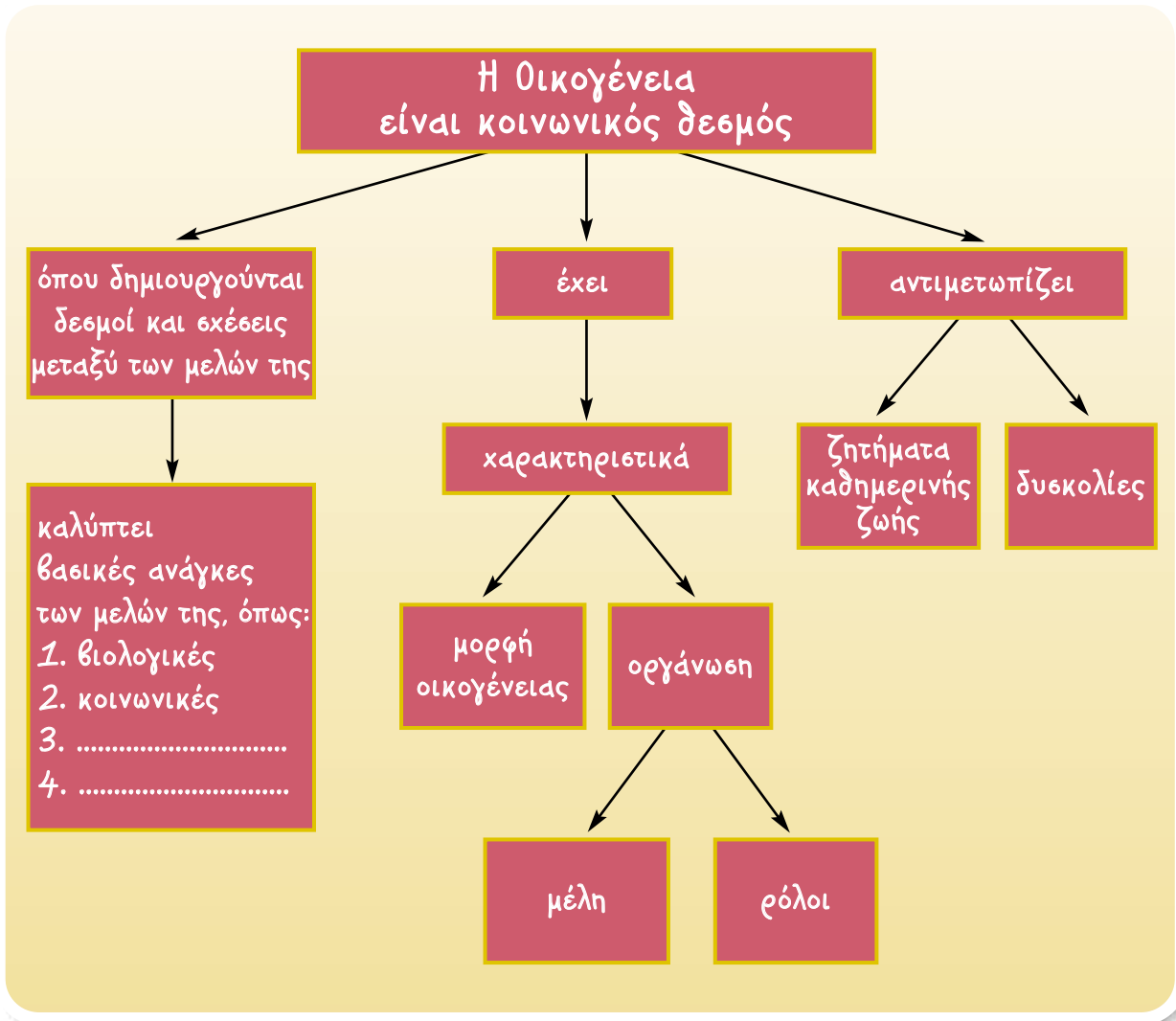
Συζητώντας
θα μάθουμε
για τα παρακάτω
θέματα:

- α. Την οικογένεια
- β. Το σχολείο και το εκπαιδευτικό μας σύστημα
- γ. Την Εκκλησία
- δ. Την οργάνωση της κοινωνικής-πολιτικής ζωής

Ενότητα Α'

Η οικογένεια

Η οικογένεια, τα μέλη της και οι μεταξύ τους σχέσεις

- ♦ Παρατηρούμε τα σκίτσα και σχολιάζουμε τις δραστηριότητες, στις οποίες μπορεί να συμμετέχουν όλα τα μέλη της οικογένειας.

Η **οικογένεια** είναι μια κοινωνική **ομάδα** που αποτελείται συνήθως από τους γονείς και το παιδί ή τα παιδιά που ανατρέφουν. Τα άτομα αυτά αποτελούν τα **μέλη** της οικογένειας και αναπτύσσουν μεταξύ τους **σχέσεις αγάπης, φροντίδας και αλληλοβοήθειας**. Οι γονείς δεν φροντίζουν να καλύπτουν μόνο τις πρωταρχικές – βιολογικές ανάγκες των παιδιών τους, όπως τα ρούχα, την τροφή και τη στέγη. Φροντίζουν και για τις **συναισθηματικές, πνευματικές και κοινωνικές** τους ανάγκες. Οι γονείς προσφέρουν αγάπη, προστασία, ασφάλεια στα παιδιά τους, προσπαθούν να τα κατανοήσουν και να τα βοηθήσουν να λύσουν τα προβλήματά τους. Επίσης, μεριμνούν για την εκπαίδευσή τους, τα βοηθούν να ενταχθούν στην κοινωνία και να γίνουν ανεξάρτητα άτομα και χρήσιμοι πολίτες.

Η οικογένεια αποκτά επίσημη μορφή με τον γάμο, θρησκευτικό ή πολιτικό. Η πολιτεία έχει θεσπίσει ένα σύνολο νόμων, το Οικογενειακό Δίκαιο, που αναφέρονται στον γάμο και την οικογένεια.

- ✓ Ποιες νομίζεις ότι είναι οι ανάγκες σου;
- ✓ Με ποιον τρόπο αυτές ικανοποιούνται μέσα στην οικογένεια;

- ♦ Δίνουμε παραδείγματα σχέσεων των μελών της οικογένειας:

1. Τα Χριστούγεννα συγκεντρώνεται η οικογένεια και όλοι μαζί ζουν τις παραδόσεις των ημερών και ανταλλάσσουν ευχές και δώρα.
2. ....
3. ....

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μετά από ένα ατύχημα, ο Αντρέας έσπασε το πόδι του. Πρέπει να μείνει στο κρεβάτι για αρκετό καιρό. Όλοι στο σπίτι τού συμπαραστέκονται.

Η μητέρα βρίσκεται όσο περισσότερο μπορεί κοντά του και τον βοηθάει σε ό,τι χρειάζεται.

Ο πατέρας .....

Ο Ιωάννα, η μεγάλη του αδερφή, ...

Η γιαγιά ήθε να μείνει μαζί τους για να .....

- ❖ Συμπληρώνουμε τις προτάσεις.
- ❖ Μοιραζόμαστε τους ρόλους και παίζουμε το σενάριο.
- ❖ Συζητάμε δικές μας εμπειρίες αναφέροντας περιπτώσεις, όπου η οικογένεια ενωμένη αντιμετώπισε ένα πρόβλημα.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

*Η οικογένεια είναι η πρώτη και η πιο βασική **κοινωνική ομάδα**, στην οποία συμμετέχει ο άνθρωπος από τη γέννησή του.*

*Στο πλαίσιο των οικογενειακών σχέσεων, κάθε άτομο δεν καλύπτει μόνο τις πρωταρχικές του ανάγκες, αλλά μαθαίνει να **συνυπάρχει** και να **συνεργάζεται** με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας και να εντάσσεται ομαλά στην κοινωνία.*

Οι γονείς έχουν κυρίως την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία της οικογένειας.

Τα υπόλοιπα μέλη μπορούν να συμβάλουν κι αυτά με τις ενέργειές τους, στην ομαλή καθημερινή οικογενειακή ζωή.

Ρόλοι, δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας

φωτ. 2.1 Πυρηνική οικογένεια

φωτ. 2.2 Πολύτεκνη οικογένεια

φωτ. 2.3 Μονογονεϊκή οικογένεια

φωτ. 2.4 Πολύτεκνη και Διευρυμένη οικογένεια

- ❖ Με ποια από τις παραπάνω οικογένειες μοιάζει η δική σου;
- ❖ Ποια κοινά χαρακτηριστικά και ποιες διαφορές μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα στις οικογένειες που εικονίζονται;

Α. Η μορφή της οικογένειας

Η οικογένεια αποκτά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον, τις οικονομικές δυνατότητες, την παράδοση, τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής. Το βασικότερο χαρακτηριστικό είναι η μορφή της. Παλαιότερα, η πιο διαδεδομένη μορφή οικογένειας ήταν η **διευρυμένη**, στην οποία μαζί με τους γονείς και τα παιδιά ζούσαν ο παππούς και η γιαγιά. Στις σύγχρονες κοι-

νωνίες, η πιο συνηθισμένη μορφή οικογένειας είναι η **πυρηνική** που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά. Η οικογένεια μπορεί να είναι επίσης **πολύ-τεκνη** (με πολλά παιδιά), **μονογονεϊκή** (τα παιδιά ζουν με τον ένα γονέα).

- ❖ Είπαμε ότι στην εποχή μας η πιο συνηθισμένη μορφή οικογένειας είναι η πυρηνική. Γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει αυτό;

Β. Ρόλοι και οργάνωση

Και πώς γνωρίζει το κάθε μέλος της οικογένειας τι πρέπει να κάνει;

Για να λειτουργήσει ομαλά μια οικογένεια, τα μέλη της υιοθετούν και μοιράζονται διαφορετικούς ρόλους και τρόπους συμπεριφοράς. Οι γονείς φροντίζουν τα παιδιά τους και προσπαθούν να καλύψουν τις ανάγκες τους. Τα παιδιά με τη σειρά τους, φέρονται με σεβασμό και αγάπη στους γονείς τους, αναγνωρίζουν τις προσπάθειές τους και τους βοηθούν όσο και όπου μπορούν.

Τα μέλη της οικογένειας έχουν και άλλους ρόλους στη ζωή τους. Οι γονείς μπορεί να είναι ταυτόχρονα και εργαζόμενοι, μέλη συλλόγων κ.ά. Τα παιδιά είναι μαθητές και παράλληλα μπορεί να αποτελούν μέλη αθλητικών ομάδων κ.ά.

Πριν από αρκετές δεκαετίες, οι άνδρες του σπιτιού είχαν τον πρώτο λόγο. Ο μεγαλύτερος σε ηλικία άνδρας (π.χ. παππούς, πατέρας) αποφάιζε για όλα στο σπίτι. Οι γυναίκες συνήθως ακολουθούσαν με τις εργασίες του σπιτιού.

- ✓ Σε ποια μορφή οικογένειας αναφέρεται ο Δικαιόπολις; Ποιοι είναι οι ρόλοι των μελών στην οικογένεια που μας περιγράφει;
- ✓ Νομίζεις ότι ισχύει το ίδιο και σήμερα για τα μέλη της οικογένειας;

- ♦ Στον παρακάτω πίνακα συμπληρώνω τα μέλη της οικογένειάς μου και ορισμένες από τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τους ρόλους, τους οποίους μπορεί να έχει ο κάθε ένας. Για παράδειγμα: Εγώ διαβάζω, παρακολουθώ τα μαθήματά μου κτλ., η μητέρα φροντίζει για τις καθημερινές ανάγκες κτλ.

Εγώ	.....	.....	.....	.....
διαβάζω				

Γ. Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Αν τηρούμε κάποιους κανόνες, η οικογενειακή ζωή μπορεί να είναι αρμονική.

Θα πρέπει όμως τα μέλη της οικογένειας να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

- ❖ Συζητάμε για τους κανόνες που είναι απαραίτητοι σε μια οικογένεια, ώστε να λειτουργεί αρμονικά.

Για να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της οικογένειας, τα μέλη της πρέπει να τηρούν συγκεκριμένους **κανόνες συμπεριφοράς**. Οι κανόνες ρυθμίζουν συνήθως αυτά που πρέπει να κάνει ή να αποφεύγει το κάθε μέλος της οικογένειας. Μέσα στην οικογένεια, τα μέλη της έχουν **δικαιώματα**, αλλά παράλληλα και **υποχρεώσεις**. Για παράδειγμα, πρέπει να κάνω ησυχία, όταν διαβάζει ο αδερφός μου. Είναι **υποχρέωση** για μένα, αλλά ικανοποιεί και το **δικαίωμα** του αδερφού μου να διαβάζει με ησυχία.

- ♦ Χωριζόμαστε σε ομάδες και καταγράφουμε κάποια από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουμε εμείς ως μέλη της οικογένειάς μας.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
Έχω δικαίωμα να διαβάζω με ησυχία στο δωμάτιό μου.	Έχω υποχρέωση να κάνω ησυχία, όταν κοιμάται κάποιο μέλος της οικογένειάς μου.
Έχω δικαίωμα να παίζω, όταν τελειώσω τα μαθήματά μου.	Έχω υποχρέωση να μη δημιουργώ προβλήματα, αν οι γονείς μου δεν έχουν χρόνο ή δεν μπορούν να ικανοποιήσουν μια επιθυμία μου.
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Σε μια οικογένεια ζουν ο πατέρας, η μητέρα και τα δυο παιδιά, ο Πώργος και η Χριστίνα. Οι γονείς έχουν επιστρέψει από τη δουλειά τους και είναι πολύ κουρασμένοι. Τα παιδιά φωνάζουν, μαλώνουν και .....

- ❖ Συζητάμε και συμπληρώνουμε το σενάριο (τι γίνεται μετά;)
- ❖ Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε παρόμοιες καταστάσεις;
- ❖ Μοιραζόμαστε τους ρόλους και παίζουμε το σενάριο.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Χαρακτηριστικό στοιχείο της οικογένειας είναι η μορφή της. Υπάρχουν διαφορετικές μορφές οικογένειας ανάλογα με τον αριθμό των μελών της, τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, την παράδοση ενός τόπου, τα ήθη και τα έθιμα. Στη σημερινή εποχή, η πιο συνηθισμένη μορφή οικογένειας είναι η πυρηνική.

Απαραίτητο στοιχείο για την **ομαλή λειτουργία** της οικογένειας είναι η **οργάνωσή** της. Τα μέλη της αναλαμβάνουν ρόλους, από τους οποίους προκύπτει και η συμπεριφορά τους. Στην ομαλή λειτουργία της οικογένειας συντελούν και οι κανόνες συμπεριφοράς που πρέπει να τηρούν τα μέλη της.

Δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια

Παρατηρούμε τα σκίτσα και συζητάμε όλοι μαζί:

- ❖ Ποιες δυσκολίες μπορεί να έχει μια οικογένεια;
- ❖ Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν τέτοιες δυσκολίες;

Συχνά η οικογένεια αντιμετωπίζει δυσκολίες και συγκρούσεις που προκαλούνται από διάφορους παράγοντες είτε εσωτερικούς, όπως η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των μελών ή κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, είτε εξωτερικούς, όπως η ανεργία των γονέων, η αδυναμία ένταξης στην τοπική κοινωνία ή μια ξαφνική καταστροφή.

Οι περισσότερες δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπίζονται από την οικογένεια, όταν όλα τα μέλη της είναι **ενωμένα**, δείχνουν **διάθεση για συνεργασία**, **συζητούν μεταξύ τους**, προσπαθούν **να κατανοήσουν και να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον**.

Όταν πρόκειται για προβλήματα που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η ανεργία ή τα οικονομικά προβλήματα, είναι απαραίτητη η υποστήριξη της οικογένειας από το κράτος με μέτρα πρόνοιας.

❖ Ο Γιάννης είναι 12 ετών. Τελευταία είναι πολύ νευρικός και μιλάει απότομα στους γονείς του. Η οικογένειά του προβληματίζεται και αναρωτιέται τι του συμβαίνει. Συζητάμε και καταγράφουμε δυσκολίες που μπορεί να δημιουργηθούν στις σχέσεις των μελών της οικογένειας εξαιτίας της συμπεριφοράς του.

- ◆ Με τη Μαρία την αδερφή του .....
- ◆ Με τον Κώστα τον μεγαλύτερο του αδερφό .....
- ◆ Ο μπαμπάς .....
- ◆ Η μαμά .....

Πολλές φορές, όμως, οι **δυσκολίες** μέσα στην οικογένεια είναι σοβαρές και οδηγούν σε συνεχείς καβγάδες μεταξύ των μελών, συγκρούσεις, βία ή και διαζύγιο. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων και την προστασία των μελών της οικογένειας, υπάρχουν φορείς και υπηρεσίες, όπως είναι οι **οικογενειακοί σύμβουλοι** ή τα **συμβουλευτικά κέντρα στήριξης της οικογένειας**. Σε αυτά μπορούν να απευθυνθούν τα μέλη της οικογένειας προκειμένου να βοηθηθούν. Όταν όμως η αντιμετώπιση των εσωτερικών προβλημάτων είναι αδύνατη, τότε αναζητείται λύση με βάση τους νόμους που έχει θεσπίσει η πολιτεία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Οι γονείς της Ελένης εργάζονταν σε ένα εργοστάσιο, το οποίο έκλεισε. Εδώ και δύο μήνες ο πατέρας της ψάχνει για δουλειά και η μητέρα της προσπαθεί να βοηθήσει δουλεύοντας περιστασιακά. Η Ελένη έχει κι ένα μεγαλύτερο αδερφό, τον Θανάση, 17 ετών.

- ✓ Συζητάμε τρόπους με τους οποίους η οικογένεια της Ελένης μπορεί να αντιμετωπίσει τη συγκεκριμένη κατάσταση.
  - ◆ Ποιες είναι οι δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει η οικογένεια της Ελένης;
  - ◆ Πού μπορεί να απευθυνθεί για να ζητήσει βοήθεια;

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Στην οικογένεια πολλές φορές δημιουργούνται δυσκολίες, που μπορεί να οφείλονται σε εσωτερικούς παράγοντες, όπως η έλλειψη επικοινωνίας των μελών ή σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η ανεργία και τα οικονομικά προβλήματα. Κάποιες εσωτερικές δυσκολίες είναι δυνατόν να ξεπεραστούν με **κατανόηση, συζήτηση, αλληλοβοήθεια** και συνεργασία των μελών. Σε περιπτώσεις που οι δυσκολίες είναι αδύνατο να επιλυθούν μέσα στην οικογένεια, τα μέλη της μπορούν να απευθυνθούν στις κοινωνικές υπηρεσίες, που υπάρχουν γι' αυτό τον σκοπό.

Ανακεφαλαίωση

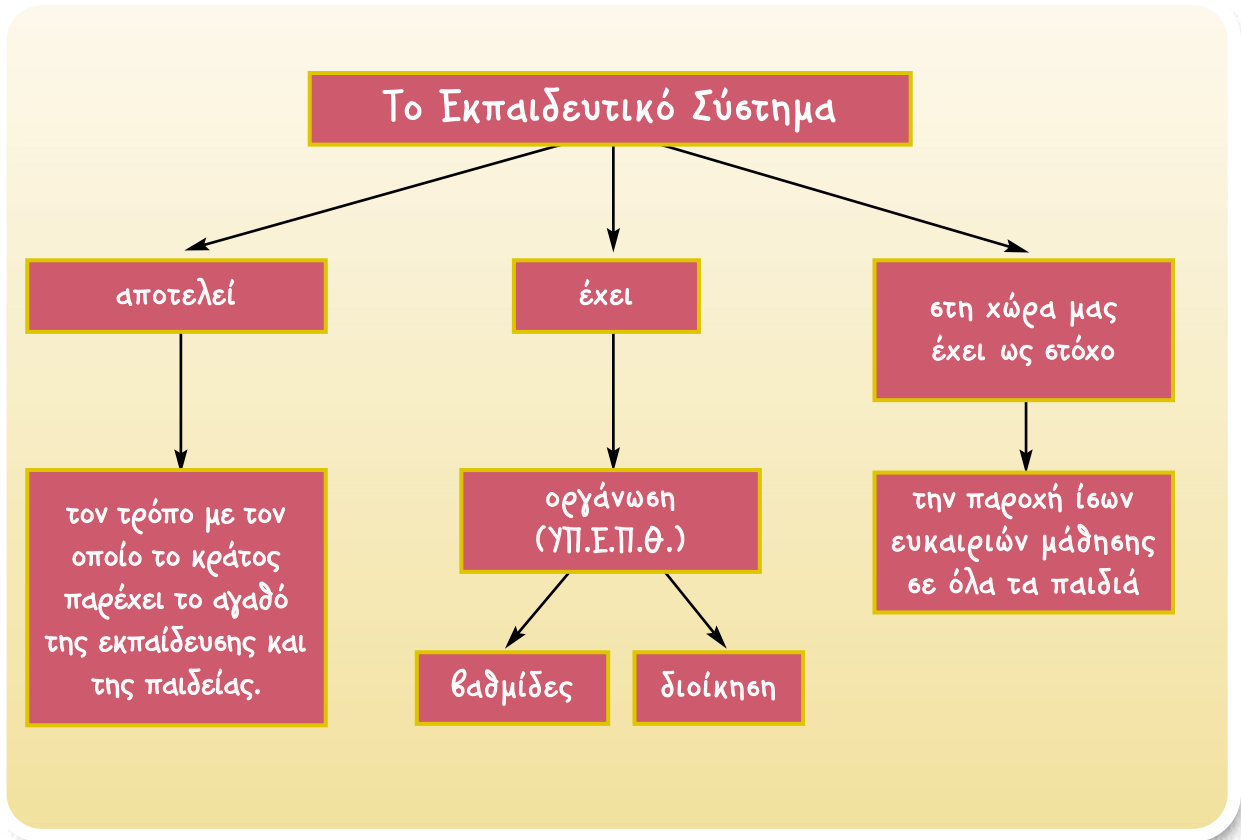
Η οικογένεια είναι η πρώτη και πιο βασική ομάδα, μέσα στην οποία γεννιέται και μεγαλώνει ο άνθρωπος. Μέσα στην οικογένεια τα μέλη της ικανοποιούν τις βασικές τους ανάγκες και συγχρόνως μαθαίνουν να συνυπάρχουν και να συνεργάζονται.

Χαρακτηριστικό της οικογένειας είναι η μορφή της. Στη σημερινή εποχή, η πιο συνηθισμένη μορφή οικογένειας είναι η πυρηνική.

Για την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία της οικογένειας, κάθε μέλος της αναλαμβάνει ρόλους και ακολουθεί κανόνες συμπεριφοράς, οι οποίοι ορίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.

Πολλές φορές, η οικογένεια αντιμετωπίζει δυσκολίες, οι οποίες μπορεί να οφείλονται σε εσωτερικούς ή εξωτερικούς παράγοντες. Όταν οι δυσκολίες δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από την ίδια την οικογένεια, τότε τα μέλη της απευθύνονται στις κοινωνικές υπηρεσίες ή αναζητείται λύση με βάση τους νόμους που έχει θεσπίσει η πολιτεία.

Ενότητα Β΄ Το Εκπαιδευτικό Σύστημα

Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σχολείο

Βέβαια, μαθαίνουμε πολλά και αποκτούμε πολλούς νέους φίλους και φίλες.

Ειρήνη, έχεις εκκεφτεί πόσα μαθαίνουμε στο σχολείο;

Συζητάμε όλοι μαζί:

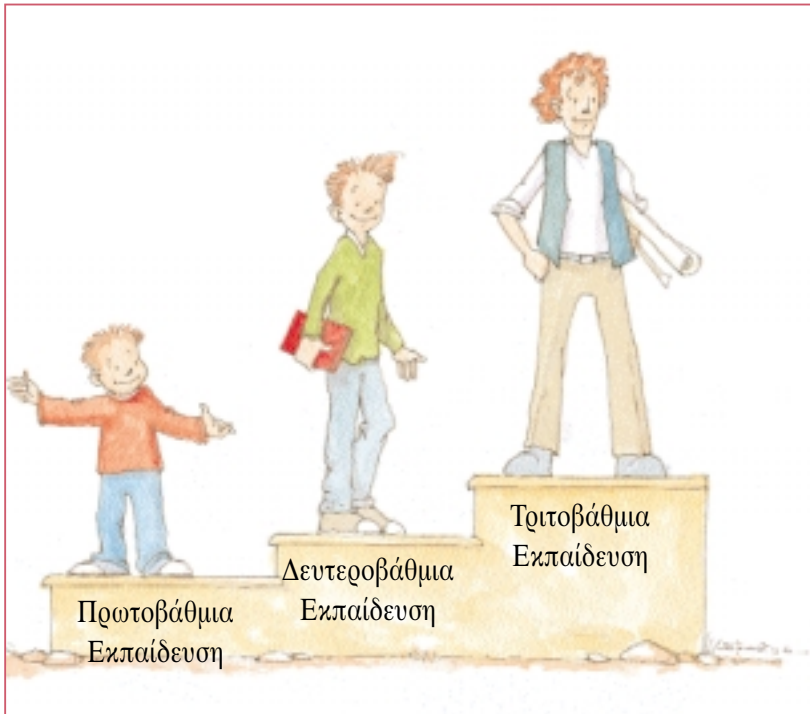
- ❖ Σε τι μας ωφελεί το σχολείο;
- ❖ Γνωρίζουμε παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο; Αναρωτιόμαστε γιατί δεν πηγαίνουν.

Η εκπαίδευση είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό αγαθό για τον άνθρωπο. Καθώς οι κοινωνίες αλλάζουν, αλλάζει και ο τρόπος με τον οποίο η εκπαίδευση προσφέρεται στους ανθρώπους. Στη σημερινή εποχή, τα κράτη οργανώνουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα προκειμένου να εξασφαλίσουν σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στο σχολείο το παιδί αποκτά με συστηματικό τρόπο **γνώσεις, δεξιότητες και αξίες**, δηλαδή **μόρφωση και παιδεία**.

Στη χώρα μας, η οργάνωση της εκπαίδευσης και ο τρόπος λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελούν ευθύνη του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.).

Σύμφωνα με τον νόμο, η υποχρεωτική φοίτηση διαρκεί **δέκα έτη** και περιλαμβάνει το **Νηπιαγωγείο**, το **Δημοτικό** και το **Γυμνάσιο**. Ο μαθητής μπορεί να συνεχίσει στο **Λύκειο** ή σε κάποια άλλη Σχολή. Όποιος επιθυμεί, μετά το Λύκειο μπορεί να πάει στο **Πανεπιστήμιο** (Α.Ε.Ι.) ή σε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα (Α.Τ.Ε.Ι. ή Ι.Ε.Κ.). Η πολιτεία οφείλει να βοηθήσει τα παιδιά να φοιτήσουν στο σχολείο, γι' αυτό και η εκπαίδευση εκτός από **υποχρεωτική** είναι και **δωρεάν**.

Οι βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι:

- α. **Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση**, που περιλαμβάνει το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο
- β. **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**, που περιλαμβάνει το Γυμνάσιο, το Γενικό Λύκειο και το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) και
- γ. **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, που περιλαμβάνει το Πανεπιστήμιο – Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) και τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.).

- ❖ Γιατί νομίζετε ότι η ελληνική πολιτεία καθιέρωσε τη δεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (5-15 ετών);

Δεν έχουν όλες οι χώρες δεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Ας διαβάσουμε τις πληροφορίες που μας έστειλαν τα παιδιά από διάφορες χώρες του κόσμου, σχετικά με τα εκπαιδευτικά τους συστήματα!

Ρατζήφ από την Ινδία: Στη χώρα μου η εκπαίδευση είναι δωρεάν και **υποχρεωτική** για **οκτώ** χρόνια (από τα 6 ως τα 14 χρόνια μας). Χωρίζεται σε **πρωτοβάθμια** (6–11 ετών) και **μέση εκπαίδευση** (11–14 ετών). Όμως, πολλά παιδιά στην πατρίδα μου, κυρίως από φτωχές οικογένειες, δεν πηγαίνουν σχολείο, γιατί μόλις μεγαλώσουν λίγο χρειάζεται να δουλέψουν. Μετά την πρωτοβάθμια και τη μέση εκπαίδευση, υπάρχει η **δευτεροβάθμια εκπαίδευση** και έπειτα μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες που έχουμε.

Μπριγκίτε από τη Γερμανία: Στην πατρίδα μου, η **υποχρεωτική** εκπαίδευση διαρκεί **δώδεκα** χρόνια. Το **Νηπιαγωγείο** είναι προαιρετικό. Στη συνέχεια, φοιτούμε στο **δημοτικό** υποχρεωτικά για τέσσερα χρόνια. Συνεχίζουμε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου μπορούμε να εγγραφούμε σε έναν από τους τρεις τύπους σχολείων, **Γυμνάσιο** (Gymnasium), **Πρακτικό Σχολείο** (Realschule) ή **Γενικό Σχολείο** (Hauptschule). Τελειώνοντας έτσι την υποχρεωτική εκπαίδευση, μπορούμε είτε να εκπαιδευτούμε και να ασκηθούμε σε ένα επάγγελμα που μας ενδιαφέρει, είτε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας στο πανεπιστήμιο.

Μπιλ από τις Η.Π.Α.: Στις Η.Π.Α., η **υποχρεωτική** εκπαίδευση είναι **δωδεκάχρονη**. Το Νηπιαγωγείο δεν είναι υποχρεωτικό, αλλά μπορούμε να γραφτούμε σε αυτό από τα πέντε μας χρόνια. Στη συνέχεια, ακολουθούν έξι χρόνια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο **Δημοτικό** σχολείο (elementary school) και έξι χρόνια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο **Γυμνάσιο** (junior high school) και το **Λύκειο** (senior high school). Τέλος, μπορούμε να πάμε σε κάποιο κολέγιο ή πανεπιστήμιο, για να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε ό,τι μας ενδιαφέρει.

Κώστας από την Ελλάδα: Στη χώρα μου, η **υποχρεωτική** εκπαίδευση διαρκεί **δέκα** χρόνια. Το **Νηπιαγωγείο** είναι υποχρεωτικό και γραφόμαστε σε αυτό από τα πέντε μας χρόνια. Στη συνέχεια φοιτούμε έξι χρόνια στο **Δημοτικό** και τρία χρόνια στο **Γυμνάσιο**. Τελειώνοντας την υποχρεωτική μας εκπαίδευση, μπορούμε να φοιτήσουμε τρία χρόνια στο Λύκειο και μετά να δώσουμε εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο (Α.Ε.Ι.) ή τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.). Υπάρχει επίσης το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) που λειτουργεί παράλληλα με το Γενικό Λύκειο (ΓΕ.Λ.), από το οποίο οι μαθητές μπορούν να δώσουν πανελλήνιες εξετάσεις προκειμένου να εισαχθούν στο Πανεπιστήμιο (Α.Ε.Ι.) και τα Α.Τ.Ε.Ι. ή να αποκτήσουν πτυχίο που θα τους βοηθήσει να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

- ♦ Εντοπίζουμε ομοιότητες και διαφορές στην υποχρεωτική εκπαίδευση των χωρών που αναφέρθηκαν παραπάνω. Με **κόκκινο** έχουν γραφτεί τα επίπεδα και τα έτη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

<i>Επίπεδο</i>	<i>Ηλικία</i>	<i>Έτη διάρκειας</i>
Πρωτοβάθμια		
Νηπιαγωγείο	5-6 ετών	1 χρόνος
Δημοτικό	6-12 ετών	6 χρόνια
Δευτεροβάθμια		
Γυμνάσιο	12-15 ετών	3 χρόνια
Γενικό Λύκειο ή Επαγγελματικό Λύκειο ή Επαγγελματική Σχολή	15-18 ετών	3 χρόνια
Τριτοβάθμια		
Πανεπιστήμιο (Α.Ε.Ι.) ή Α.Τ.Ε.Ι.	18-.....ετών	4-6 χρόνια (ανάλογα με τη Σχολή)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η Ειρήνη θέλει να γίνει αρχιτέκτονας, ο Δικαίοπολις θέλει να γίνει γραφίστας, η φίλη τους η Κατερίνα θέλει να γίνει κομμώτρια κι εγώ...

- ❖ Χωριζόμαστε σε ομάδες και γράφουμε στον πίνακα την πορεία σπουδών που θα ακολουθήσουν τα παιδιά.
- ❖ Στον πίνακα γράφω κι εγώ την πορεία σπουδών που επιθυμώ να ακολουθήσω.

Ειρήνη	Δικαίοπολις	Κατερίνα	Εγώ

ΜΕ ΛΙΤΑ ΛΟΓΙΑ...

*Η εκπαίδευση είναι ένα πολύ σημαντικό αγαθό για τον άνθρωπο και την κοινωνία, γι' αυτό και έχει αναγνωριστεί ως βασικό **δικαίωμα** για όλα τα παιδιά. Τα κράτη, για να ανταποκριθούν στην ανάγκη να εκπαιδεύσουν όλους τους πολίτες τους, οργάνωσαν τα **εκπαιδευτικά συστήματα**, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δωρεάν υποχρεωτική εκπαίδευση για όλους. Στην Ελλάδα, η πολιτεία προσφέρει **υποχρεωτική δεκάχρονη και δωρεάν εκπαίδευση (5-15 ετών)**.*

Ένα σχολείο για όλους

Μαρία, 11 ετών:
Με λένε Μαρία και είμαι τσιγγάνα. Οι ασκολίες των γονιών μου μας αναγκάζουν να μετακινούμαστε δύο ή και περισσότερες φορές τον χρόνο. Έτσι δεν φοιτώ όλο τον χρόνο στο ίδιο σχολείο.

Αλία, 10 ετών: Το όνομά μου είναι Αλία και είμαι από την Αλβανία. Ήρθαμε πρόσφατα στην Ελλάδα με την οικογένειά μου και δυσκολευόμαστε πολύ να προσαρμοστούμε στη νέα κατάσταση. Πιο πολύ δυσκολεύομαι εγώ, που πρέπει να παρακολουθήσω τα μαθήματα του σχολείου σε μια γλώσσα που δεν γνωρίζω καλά.

Συζητάμε όλοι μαζί:

- ❖ Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν η Μαρία και ο Αλία;

Επειδή το κράτος αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων των παιδιών στην εκπαίδευση, έχει θεσπίσει **μέτρα** προκειμένου να τα βοηθήσει να σπουδάσουν. Ορισμένα από αυτά τα μέτρα είναι να παίρνουν δωρεάν τα βιβλία που χρειάζονται και να μπορούν να ακολουθήσουν όποια πορεία σπουδών επιλέξουν.

Στα σχολεία φοιτούν και μαθητές που έχουν ξεχωριστές ανάγκες, όπως είναι τα κωφά ή βαρήκοα παιδιά, τα τυφλά και τα παιδιά με κινητικά προβλήματα ή τα παιδιά οικονομικών μεταναστών και τσιγγάνων. Όλα τα παιδιά έχουν **δικαίωμα στη μόρφωση και την πρόοδο**.

- ❖ Διαβάζουμε το Άρθρο 16 (παράγραφος 2) του Συντάγματος που αναφέρεται στην εκπαίδευση στην Ελλάδα. Ποια είναι η βασική αποστολή της παιδείας στη χώρα μας;

Άρθρο 16

2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την πηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.

- ❖ Αναζητούμε με τη βοήθεια του δασκάλου ή της δασκάλας μας πληροφορίες σχετικά με:
  - ♦ Τα **Τμήματα Ένταξης**
  - ♦ Τις **Τάξεις Υποδοχής**
  - ♦ Τα **Ειδικά Σχολεία**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Σημειώνουμε με Χ τη σωστή απάντηση:

1. Το κράτος στους νόμους που φτιάχνει για την εκπαίδευση δίνει ιδιαίτερη σημασία...
  - α. ...στην παροχή ίσων ευκαιριών για όλα τα παιδιά
  - β. ...στην ενίσχυση των ικανότερων μαθητών
  - γ. ...στην καταγωγή των μαθητών
2. Οι νόμοι που αναφέρονται στο εκπαιδευτικό σύστημα ορίζουν...
  - α. ... την ομοιόμορφη εμφάνιση των μαθητών
  - β. ... τη λειτουργία των σχολικών μονάδων
  - γ. ... την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών
3. Οι τάξεις υποδοχής έχουν σκοπό να ενισχύσουν...
  - α. ...τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
  - β. ...τα τσιγγανόπουλα
  - γ. ...τα παιδιά που κατάγονται από άλλες χώρες
4. Το κράτος, για να στηρίξει την εκπαίδευση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ...
  - α. ...έχει δημιουργήσει ειδικά σχολεία και τμήματα ένταξης στα κοινά σχολεία
  - β. ...δεν έχει ειδικούς νόμους, γιατί τα άτομα αυτά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος
  - γ. ...βοηθά τους γονείς τους οικονομικά για να εκπαιδευτούν τα παιδιά αυτά στο σπίτι.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έχει ως στόχο την παροχή ίσων ευκαιριών στη μόρφωση, ώστε όλα τα παιδιά να μπορούν να σπουδάσουν και να αναζητήσουν αργότερα μια εργασία. Γι' αυτό η πολιτεία με νόμους στηρίζει το δικαίωμα όλων των πολιτών στη μόρφωση (υποχρεωτική δεκάχρονη φοίτηση στο σχολείο, παροχή βιβλίων κ.ά.). Συγχρόνως έχει πάρει μέτρα για τη στήριξη ξεχωριστών ομάδων παιδιών, όπως είναι τα παιδιά μεταναστών, παιδιά με κινητικά προβλήματα κ.ά.

Ανακεφαλαίωση

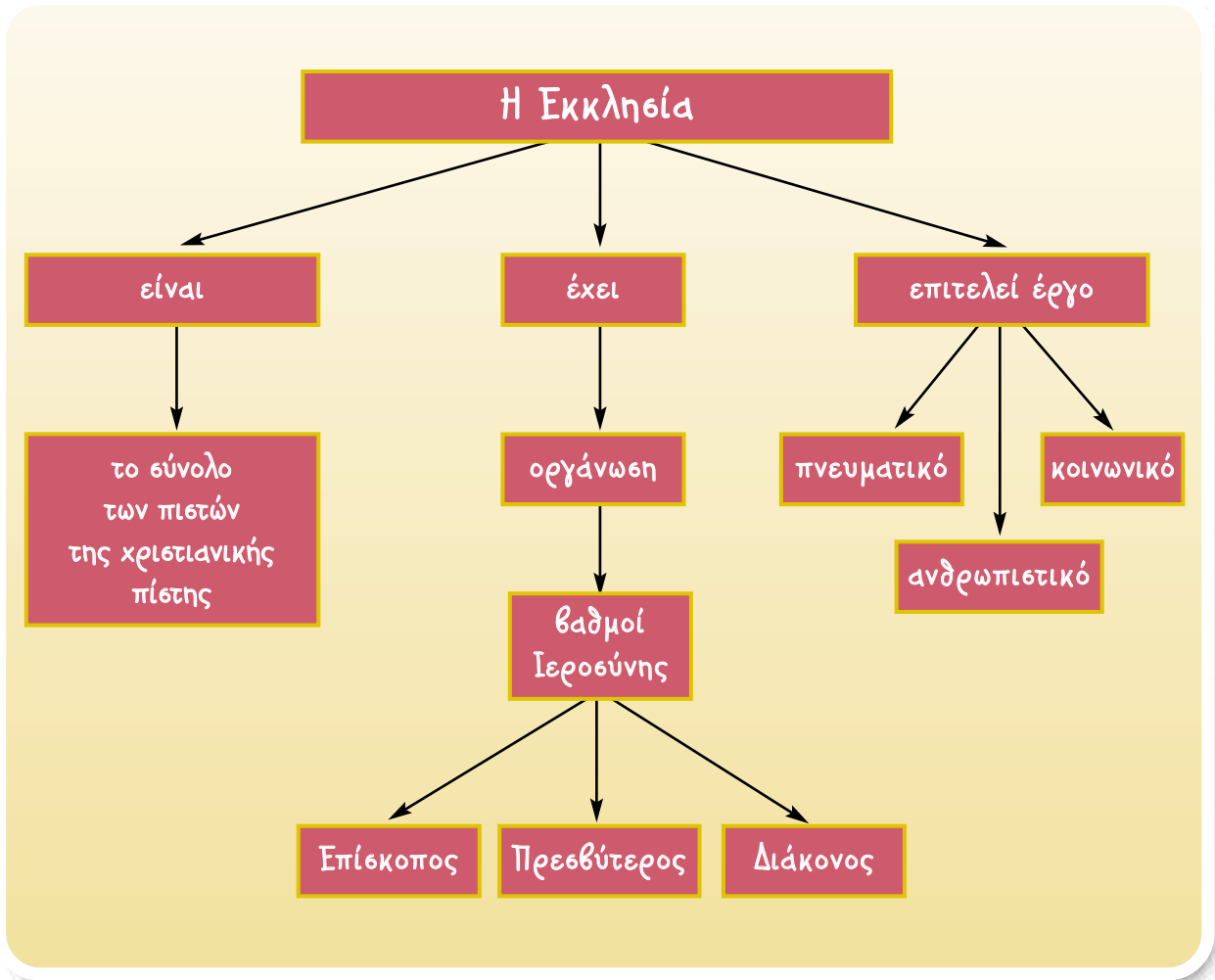
Κάθε σύγχρονο και πολιτισμένο κράτος φροντίζει για την εκπαίδευση των πολιτών του, οργανώνοντας το δικό του εκπαιδευτικό σύστημα.

Στην Ελλάδα, η οργάνωση της εκπαίδευσης και ο τρόπος λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελούν ευθύνη του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Βασικό χαρακτηριστικό του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι η υποχρεωτική δεκάχρονη φοίτηση. Αυτή περιλαμβάνει ένα χρόνο στο Νηπιαγωγείο, έξι χρόνια στο Δημοτικό και τρία χρόνια στο Γυμνάσιο (5-15 ετών). Επίσης, η δημόσια εκπαίδευση είναι δωρεάν σε όλες τις βαθμίδες.

Η πολιτεία συγχρόνως έχει πάρει μέτρα για να στηρίξει και να βοηθήσει την εκπαίδευση ξεχωριστών ομάδων παιδιών που αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα και δυσκολίες.

Ενότητα Γ'

Η Εκκλησία

Η Εκκλησία της Ελλάδος

φωτ. 1.1 Πανηγύρι σε ξωκλήσι

φωτ. 1.2 Το Μυστήριο της Βάπτισης

Κοιτάζουμε τις εικόνες και συζητάμε κι εμείς για το ρόλο της εκκλησίας και το έργο που προσφέρει.

Η Εκκλησία της Ελλάδος είναι σημαντικός παράγοντας της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Στις ενορίες διδάσκεται ο Λόγος του Θεού με πολλούς τρόπους (λειτουργικές πράξεις, κατηχητικό σχολείο κ.ά.). Επίσης, με τη συνεργασία όλων των πιστών, κληρικών και λαϊκών, η Εκκλησία κάνει πράξη την εντολή του Χριστού «αγαπάτε αλλήλους» και φροντίζει ηλικιωμένους, μικρά παιδιά και οικογένειες, προσφέροντας φάρμακα, περίθαλψη, συσσίτια κ.ά. χωρίς διακρίσεις φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας.

Η **Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία του Χριστού** είναι η Εκκλησία της χώρας μας, της Ελλάδας. Οι βαθμοί της ιεροσύνης είναι τρεις:

- ✓ Ο **Διάκονος** (κοινώς διάκος)
- ✓ Ο **Πρεσβύτερος** (κοινώς ιερέας ή παπάς)
- ✓ Ο **Επίσκοπος** (κοινώς δεσπότης ή μητροπολίτης)

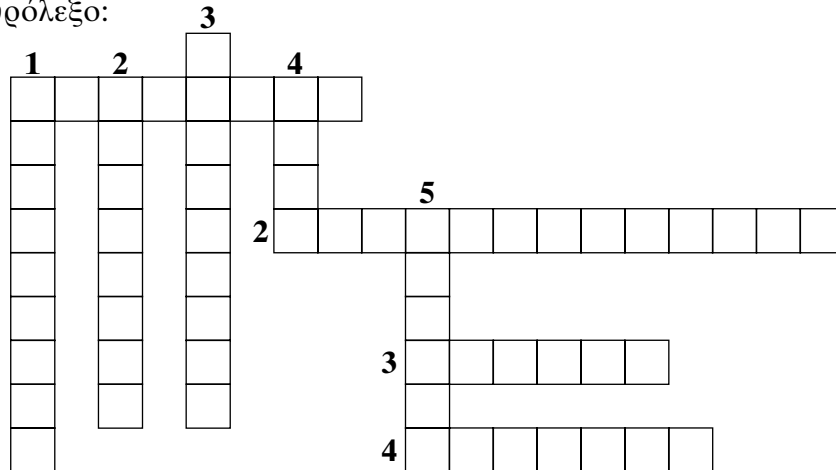
Και πώς διοικείται η εκκλησία;

Η Εκκλησία της Ελλάδος αποτελείται από 80 μητροπόλεις, που είναι μεγάλες γεωγραφικές – διοικητικές περιφέρειες. Την πνευματική και διοικητική ευθύνη κάθε μητρόπολης έχει ο μητροπολίτης. Η μητρόπολη μοιράζεται σε ενορίες, στις οποίες, με ανάθεση του μητροπολίτη, προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ένας ή περισσότεροι κληρικοί (ιερείς ή διάκονοι). Κέντρο της ενορίας είναι ο ναός, στον οποίο συγκεντρώνονται οι πιστοί που κατοικούν στη συγκεκριμένη ενορία.

Η Εκκλησία της Ελλάδος διοικείται από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο και από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος είναι ένα «συμβούλιο», στο οποίο μετέχουν δώδεκα μητροπολίτες για ένα έτος. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος αντιμετωπίζει τρέχοντα και επείγοντα ζητήματα της Εκκλησίας και συνεδριάζει αρκετά συχνά. Τη Σύνοδο της Ιεραρχίας αποτελούν όλοι οι μητροπολίτες της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αυτή συνεδριάζει ορισμένες φορές το χρόνο και ασχολείται με πολύ σοβαρά θέματα της Εκκλησίας, όπως είναι η εκλογή νέων επισκόπων, προβλήματα πίστης κ.ά. Και στις δύο Συνόδους πρόεδρος είναι ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Λύνω το σταυρόλεξο:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

1. Η ..... της Ελλάδος έχει μια σημαντική θέση στους θεσμούς του Κράτους.
2. Πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου.
3. Μικρή περιοχή, τμήμα μιας μητρόπολης.
4. Η Ιερά ..... αποτελείται από όλους τους μητροπολίτες της Ελλάδος.

ΚΑΘΕΤΑ:

1. Βαθμός της ιεροσύνης.
2. Λέγεται κι έτσι ο ιερωμένος.
3. Ο Επίσκοπος διοικεί τη .....
4. Η ..... Σύνοδος αποφασίζει για τα θέματα της Εκκλησίας.
5. Τοποθετείται πάνω από το διάκονο στην ιεραρχία.

2. Συζητάμε και καταγράφουμε πώς θα μπορούσαμε και εμείς να βοηθήσουμε στο έργο της εκκλησίας:

- ❖ .....
- ❖ .....

3. Επισκεπτόμαστε το ναό της περιοχής μας και συζητάμε με τον ιερέα για τις δραστηριότητες της ενορίας μας.

- ❖ Δημοσιεύουμε τη συνέντευξη του ιερέα στην εφημερίδα της τάξης ή του σχολείου.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

*Η Εκκλησία αποτελεί το σύνολο των πιστών (λαϊκών και κληρικών). Η Εκκλησία της Ελλάδος έχει ως βασικό της σκοπό να συνδέει τους ανθρώπους με τον Θεό, να διδάσκει με ακρίβεια τον λόγο του και να εκφράζει στην πράξη με γνήσιο τρόπο την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη και ζωή. Επιπλέον, επιτελεί κοινωνικό και ανθρωπιστικό έργο, με το οποίο αγκαλιάζει όλους τους ανθρώπους που κατοικούν στη χώρα μας. Για την αποτελεσματική λειτουργία της και την επιτυχή πραγματοποίηση του έργου της είναι οργανωμένη σε ενορίες και σε μητροπόλεις. Το ανώτατο όργανο διοίκησης της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι η **Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας**, στην οποία συμμετέχουν οι **Μητροπολίτες**, ενώ πρόεδρός της είναι ο **Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος**.*

Άλλα θρησκείματα στην Ελλάδα

Αναρωτιέμαι Ειρήνη,
στην Ελλάδα είναι όλοι
Χριστιανοί Ορθόδοξοι;

Δεν νομίζω!
Ας ψάξουμε
κι ας συζητήσουμε
γι' αυτό.

- ❖ Συζητάμε για άλλες θρησκείες που γνωρίζουμε και δίνουμε διάφορα χαρακτηριστικά τους.

φωτ. 2.1 Εβραϊκή Συναγωγή   φωτ. 2.2 Μουσουλμανικό Τέμενος   φωτ. 2.3 Χριστιανική εκκλησία

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, στη χώρα μας η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρείται ως **επικρατούσα**, επειδή εκφράζει την πλειονότητα του ελληνικού λαού και αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ταυτότητάς του.

Ωστόσο, στο ελληνικό κράτος κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να πιστεύει σε όποια θρησκεία εκείνος επιθυμεί και να εκδηλώνει ελεύθερα την πίστη του σ' αυτήν. Το δικαίωμα αυτό, που προβλέπεται από το Σύνταγμα της χώρας μας, διατυπώνεται ως **αρχή της ανεξιθρησκίας**. Ορισμένοι κάτοικοι της χώρας μας πιστεύουν σε άλλα χριστιανικά δόγματα, όπως στο Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό. Κάποιοι άλλοι, Έλληνες ή ξένοι μετανάστες, ακολουθούν άλλες θρησκείες, όπως είναι ο μουσουλμανισμός, ο ιουδαϊσμός, ο βουδισμός, ο ινδουισμός. Κάθε θρησκεία έχει τους δικούς της πιστούς, τις δικές της αρχές και παραδόσεις, τους δικούς της τόπους και τρόπους λατρείας.

- ♦ Θυμόμαστε από την Ιστορία της Ε' τάξης:

Η θρησκευτική ελευθερία ως ανθρώπινο δικαίωμα κατακτήθηκε για πρώτη φορά το 313 μ.Χ. Το Διάταγμα περί ανεξιθρησκίας που υπέγραψαν οι τότε αυτοκράτορες του Ρωμαϊκού κράτους Κωνσταντίνος και Λικίνιος στα Μεδιόλανα (Μιλάνο) της Ιταλίας αναγνώρισε τη χριστιανική πίστη ως ίση και οι χριστιανοί αφέθηκαν ελεύθεροι να λατρεύουν το Θεό τους χωρίς αυτή η πράξη να αποτελεί αδίκημα. Ο όρος «ανεξιθρησκία» καθιερώθηκε από το μεγάλο δάσκαλο του Γένους Ευγένιο Βούλγαρη το έτος 1768. Σήμερα, αυτή η αρχή ισχύει και γίνεται σεβαστή σε όλες τις δημοκρατικές χώρες.

❖ Συζητάμε για τη σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου και για την αξία της σήμερα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Συζητάμε και καταγράφουμε τα κοινά και τα διαφορετικά χαρακτηριστικά στοιχεία των θρησκειών.

ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σε όλες τις θρησκείες οι πιστοί προσεύχονται σε έναν τόπο λατρείας.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο τρόπος που προσεύχονται.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Οι περισσότεροι Έλληνες ανήκουν στην Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία. Υπάρχουν και Έλληνες χριστιανοί, οι οποίοι ανήκουν σε άλλη Εκκλησία, στη Ρωμαιοκαθολική ή στην Προτεσταντική. Ακόμη, υπάρχουν και Έλληνες οι οποίοι είναι μουσουλμάνοι, ιουδαίοι ή κάτι άλλο. Τα τελευταία χρόνια ζουν και εργάζονται στη χώρα μας μετανάστες, οι οποίοι είναι μουσουλμάνοι, ινδουιστές, βουδιστές ή κάτι άλλο.

Η πίστη όλων αυτών γίνεται σεβαστή από το Κράτος και ο καθένας μπορεί ελεύθερα και ανεμπόδιστα να λατρεύει τον Θεό, στον οποίο πιστεύει, σύμφωνα με την αρχή της ανεξιθρησκίας, η οποία περιγράφεται ξεκάθαρα στο ελληνικό Σύνταγμα.

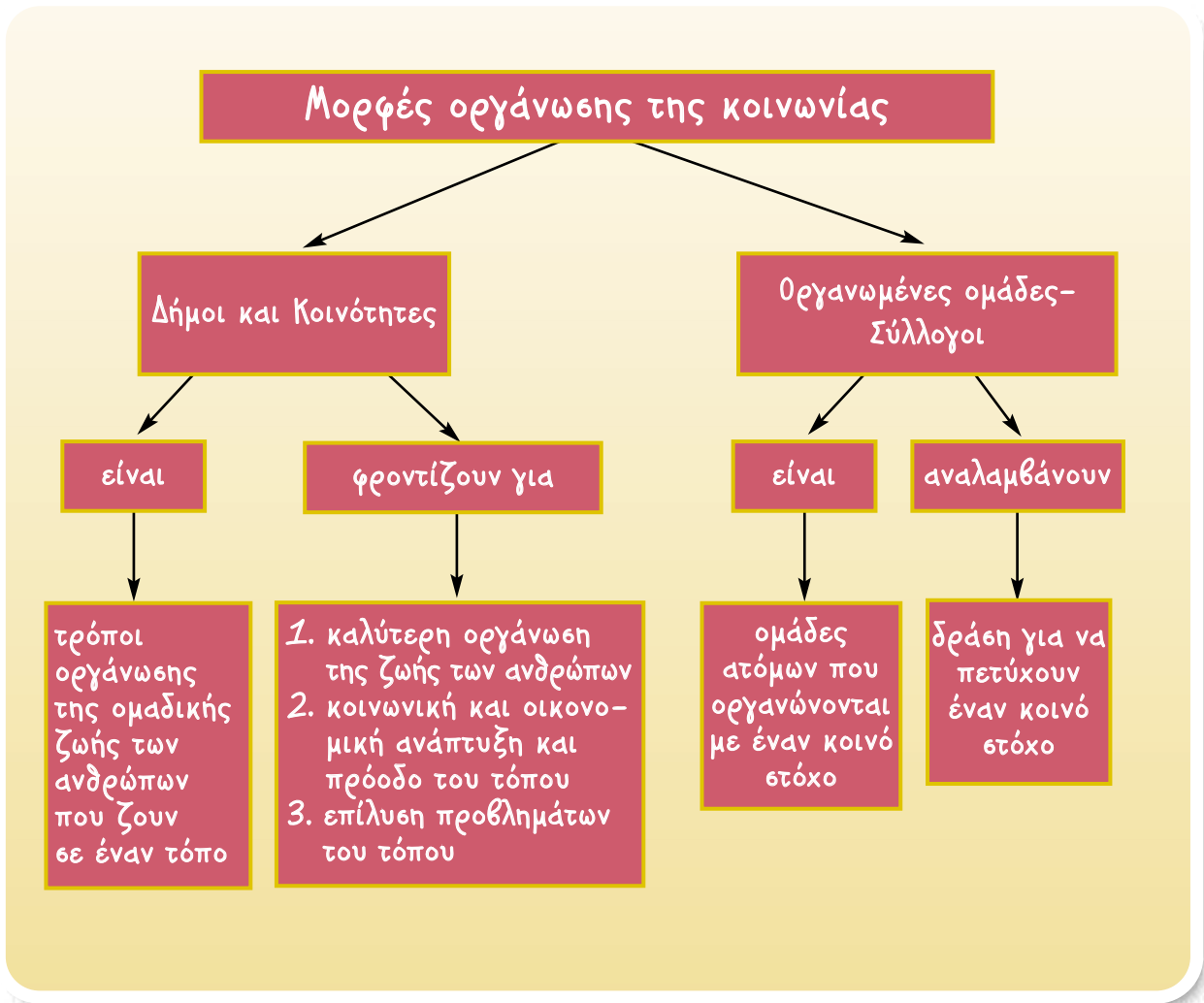
Ανακεφαλαίωση

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος έχει εκκοπή τη διδασκαλία του λόγου του Θεού και τον σύνδεσμο των πιστών μαζί του. Με την ενεργό συμμετοχή όλων των μελών της επιτελεί πνευματικό, κοινωνικό και ανθρωπιστικό έργο ανάλογο με τις δυνατότητές της (πνευματικά κέντρα, φιλόπρωκα ταμεία, κατηχητικά εχολεία, ενοριακές νεανικές εστίες, καθημερινή διανομή φαγητού σε άπορους και άστεγους συνανθρώπους μας). Η Εκκλησία της Ελλάδος έχει δική της εσωτερική οργάνωση με ανώτατα διοικητικά όργανα τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο και την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας, πρόεδρος των οποίων είναι ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.

Το ελληνικό Σύνταγμα αναγνωρίζει ως **επικρατούσα θρησκεία** την Ορθόδοξη Χριστιανική. Ταυτόχρονα, όμως, εέβεται το δικαίωμα κάθε πολίτη της χώρας να ακολουθεί όποια θρησκεία επιθυμεί, χωρίς κανένα περιορισμό στην έκφραση της πίστης του. Εφαρμόζει, δηλαδή, στην πράξη την αρχή της ανεξιθρησκίας.

Ενότητα Δ'

Οργάνωση κοινωνικής και πολιτικής ζωής

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες στην Ελλάδα

Ειρήνη, βρούμε στον χάρτη της τάξης μας, τον Δήμο ή την Κοινότητα που μένουμε;

Ωραία ιδέα!

Συζητάμε όλοι μαζί:

- ❖ Πώς λέγεται ο Δήμος ή η Κοινότητα στην οποία ζούμε;
- ❖ Εντοπίζουμε στον χάρτη κάποιες Κοινότητες και Δήμους του Νομού μας και τους καταγράφουμε.

ΔΗΜΟΙ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Ας διαβάσουμε το παρακάτω κείμενο, για να κατανοήσουμε πώς προέκυψαν οι Δήμοι και οι Κοινότητες στη χώρα μας.

Το σχέδιο, με το οποίο η Ελλάδα χωρίστηκε σε δήμους και κοινότητες, όπως είναι σήμερα, ονομάζεται «Σχέδιο Καποδίστριας» προς τιμήν του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος το 1828 διαίρεσε την Ελλάδα σε 13 διοικητικά τμήματα. Σύμφωνα με το «Σχέδιο Καποδίστριας», που ισχύει από το έτος 1998, η Ελλάδα περιλαμβάνει 900 δήμους και 133 κοινότητες. Οι περισσότεροι δήμοι (747) προήλθαν από τη συνένωση άλλων δήμων και κοινοτήτων.

Ο διαχωρισμός έγινε με βάση ορισμένα κριτήρια, σημαντικότερο από τα οποία είναι ο πληθυσμός. Άλλα κριτήρια είναι επίσης η **έκταση**, η **μορφολογία του εδάφους**, η **ύπαρξη φυσικών πόρων** και η **θέση** σε σχέση με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Έτσι, σύμφωνα με το παραπάνω σχέδιο, υπάρχουν δήμοι **αστικοί**, **ημιαστικοί**, **αγροτικοί**, δήμοι **Νησιά**, δήμοι **Πολεοδομικά Συγκροτήματα**, και δήμοι **Τμήματα μητροπολιτικών περιφερειών**.

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών www.ypes.gr

Οι άνθρωποι που ζουν σε μια περιοχή αποτελούν μια **τοπική κοινωνία**, που είναι οργανωμένη σε **δήμους** και **κοινότητες**. Πολλές γειτονικές κοινότητες συνενώθηκαν και αποτέλεσαν όλες μαζί έναν δήμο με σκοπό να διοικούνται καλύτερα και οι κάτοικοί τους να εξυπηρετούνται πιο εύκολα. Δήμοι και κοινότητες αποτελούν τους **Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.)**. Οι δήμοι και οι κοινότητες κάθε νομού υπάγονται στην **Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (Τ.Ε.Δ.Κ.)**. Όλοι οι δήμοι και οι κοινότητες της Ελλάδας ανήκουν στην **Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.)**. Ορισμένες, όμως, κοινότητες, για λόγους ιστορικούς, ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και παράδοσης κτλ. δεν εντάχθηκαν σε κανέναν δήμο. Οι δήμοι και οι κοινότητες **φροντίζουν να λύνουν προβλήματα της καθημερινής ζωής** των ανθρώπων, όπως είναι η ύδρευση, η επισκευή πεζοδρομίων, ο φωτισμός της πόλης, η καθαριότητα κ.ά.

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών www.ypes.gr

- ♦ Υπάρχουν κοινότητες που δεν έχουν ενταχθεί σε δήμους όπως είναι για παράδειγμα η Κοινότητα Σουλίου στον Νομό Θεσπρωτίας και η Κοινότητα Νυμφαίου στο Νομό Φλώρινας. Συζητάμε τους λόγους για τους οποίους παρέμειναν ξεχωριστές κοινότητες.

φωτ. 1.1 Κοινότητα Νυμφαίου

φωτ. 1.2 Κοινότητα Σουλίου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Αναζητούμε άλλες κοινότητες που δεν εντάχθηκαν στο πρόγραμμα «Καποδίστριας» και συζητάμε τους λόγους που παρέμειναν ξεχωριστές κοινότητες.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Η Ελλάδα αποτελείται από 52 νομούς. Κάθε νομός είναι χωρισμένος σε **δήμους** και **κοινότητες**, για να διοικείται καλύτερα και για να μπορούν οι κάτοικοί του να εξυπηρετούνται πιο εύκολα. Με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» η Ελλάδα από το 1998 αποτελείται από 900 δήμους και 133 κοινότητες. Το πρόγραμμα «Καποδίστριας» βρίσκεται σε εξέλιξη.

Οργάνωση – Διοίκηση των Δήμων και Κοινοτήτων

Ο Δικαιόπολις και η Ειρήνη παρακολούθησαν μία συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου του δήμου, στον οποίο ανήκουν.

Συζητάμε για:

- ❖ Θέματα ή προβλήματα, που μπορεί να απασχολούν τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου.
- ❖ Τον ρόλο του δημάρχου και των δημοτικών συμβούλων.

φωτ. 2.1 Δημαρχείο Ιωαννίνων

Οι δήμοι διοικούνται από τον **Δήμαρχο** και το **Δημοτικό Συμβούλιο**. Οι κοινότητες διοικούνται από τον **Πρόεδρο της Κοινότητας** και το **Κοινοτικό Συμβούλιο**. Όλοι αυτοί (Δήμαρχος και Δημοτικό Συμβούλιο, Πρόεδρος της Κοινότητας και Κοινοτικό Συμβούλιο) **συγκεντρώνονται** συχνά και **συζητούν** για τα προβλήματα της περιοχής τους. Προτείνουν λύσεις και **αποφασίζουν** όλοι μαζί, για την **αντιμετώπισή** τους και για την **πρόοδο** του τόπου τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Φανταζόμαστε ότι το σχολείο έχει έναν μεγάλο προαύλιο χώρο. Θέλουμε να διαμορφώσουμε αυτόν τον χώρο όσο μπορούμε καλύτερα, ώστε να χρησιμοποιείται δημιουργικά για παιχνίδια και μάθηση από τους μαθητές.

- ❖ Χωρίζομαστε σε ομάδες και μοιραζόμαστε τους ρόλους. Μια ομάδα αναλαμβάνει τον ρόλο του δημάρχου και των δημοτικών συμβούλων. Μια άλλη τον ρόλο των εκπαιδευτικών του σχολείου. Μια τρίτη ομάδα αναλαμβάνει τον ρόλο των γονέων και μια τέταρτη ομάδα, τον ρόλο των μαθητών.
- ❖ Κάθε ομάδα καταγράφει τις προτάσεις της σχετικά με το τι θεωρεί ότι πρέπει να περιλαμβάνει η αυλή του σχολείου.
- ❖ Στη συνέχεια γνωστοποιεί και αιτιολογεί στις άλλες ομάδες τις προτάσεις της.
- ❖ Τέλος, συζητούν όλοι μαζί για το θέμα και επιλέγουν τις καλύτερες προτάσεις.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Οι δήμοι και οι κοινότητες είναι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και διοικούνται από τον **Δήμαρχο** και τον **Πρόεδρο** αντίστοιχα που είναι επικεφαλής του **Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου**.

Στις **συνεδριάσεις** των συμβουλίων αυτών συζητούνται θέματα που απασχολούν την **τοπική κοινωνία**, προτείνονται λύσεις και λαμβάνονται αποφάσεις για την επίλυσή τους.

Οι εκλογές στον Δήμο

Πώς μπορεί κάποιος να γίνει δημοτικός σύμβουλος ή δήμαρχος;

Πρέπει να τον επιλέξουν οι συμπολίτες του με δημοκρατικές διαδικασίες!

Συζητάμε για τις δημοτικές εκλογές που γίνονται στον τόπο μας. Ας πάρουμε για παράδειγμα τις εκλογές στην τάξη.

- ❖ Από ποια μέλη μπορεί να αποτελείται το προεδρείο μιας τάξης;
- ❖ Γιατί εκλέγουμε έναν πρόεδρο;
- ❖ Κάθε πότε κάνουμε εκλογές;
- ❖ Ποιοι μπορούν να είναι υποψήφιοι;
- ❖ Ποιοι μπορούν να ψηφίζουν;
- ❖ Με ποια θέματα θα ασχολείται ο πρόεδρος και το προεδρείο;
- ❖ Αν δεν είμαστε ευχαριστημένοι με το προεδρείο, τι μπορούμε να κάνουμε;

Συγκρίνουμε τις εκλογές στην τάξη με τις δημοτικές εκλογές. Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν μεταξύ τους;

Οι **δημοτικές εκλογές** γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια. Όσοι από τους πολίτες ενδιαφέρονται και μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως **δήμαρχοι** ή **μέλη δημοτικών συμβουλίων** συμμετέχουν ως υποψήφιοι και καλούν όλους τους πολίτες να τους ψηφίσουν. Στις δημοτικές εκλογές ψηφίζουν και οι Ευρωπαίοι πολίτες που ζουν μόνιμα στην Ελλάδα.

Σε κάθε δήμο θέτουν υποψηφιότητα συνήθως δύο, τρεις ή και περισσότερες ομάδες πολιτών, που ονομάζονται **συνδυασμοί**. Ο επικεφαλής του συνδυασμού είναι ο υποψήφιος δήμαρχος και τα υπόλοιπα μέλη του συνδυασμού υποψήφιοι δημοτικοί σύμβουλοι. Πριν από τις εκλογές, όλοι οι υποψήφιοι με ομιλίες, εκδηλώσεις, έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, ενημερώνουν τους συμπολίτες τους για το πρόγραμμά τους. Στο πλαίσιο του προεκλογικού τους αγώνα προσπαθούν να πείσουν τους ψηφοφόρους (εκλογείς) να τους ψηφίσουν.

Οι εκλογείς έχουν δικαίωμα να επιλέξουν και να ψηφίσουν τον συνδυασμό που

θεωρούν ως πιο ικανό να διοικήσει τον δήμο τους, συμμετέχοντας έτσι έμμεσα στη διοίκηση του τόπου τους.

Σε όποιο μέρος της Ελλάδας έχουν διατηρηθεί οι κοινότητες, εκεί εκλέγεται πρόεδρος της κοινότητας και κοινοτικό συμβούλιο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Φανταζόμαστε ότι είμαστε ενήλικες. Κάποιοι από εμάς αποφασίζουν να είναι υποψήφιοι στις επόμενες δημοτικές εκλογές. Χωριζόμαστε σε ομάδες και προτείνουμε υποψήφιο. Μοιραζόμαστε τους ρόλους και παίζουμε το σενάριο.

- ❖ Ο κάθε υποψήφιος παρουσιάζει το πρόγραμμά του.
    - ◆ Πρώτος υποψήφιος: Όταν γίνω δήμαρχος, θα φτιάξω ένα καινούριο σχολείο που θα χωράει περισσότερους μαθητές και θα έχει κλειστό γυμναστήριο και εργαστήριο πειραμάτων .....
    - .....
    - .....
    - .....
    - .....
    - .....
    - .....
    - .....
    - .....
  - ◆ Δεύτερη υποψήφια: Όταν εκλεγώ δήμαρχος, ...
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
- ❖ Οι υπόλοιποι παρακολουθούν προσεκτικά τα προγράμματα των υποψηφίων και επιλέγουν αυτόν που κρίνουν ως καταλληλότερο υποψήφιο, δικαιολογώντας την άποψή τους.
  - ❖ Συζητάμε όλοι μαζί σχετικά με το θέμα.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ...

Ο Δήμαρχος και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου είναι οι **αντιπρόσωποι** των **πολιτών** στη διοίκηση του τόπου. Ψηφίζονται από τους **εκλογείς** (ψηφοφόρους) με δημοκρατικές διαδικασίες (**εκλογές**) κάθε τέσσερα χρόνια. Αν οι εκλογείς δεν μείνουν ικανοποιημένοι από το έργο του Δημάρχου και του Δημοτικού Συμβουλίου, μπορούν να ψηφίσουν άλλους υποψήφιους στις επόμενες εκλογές.

Η οικονομική οργάνωση των Δήμων

φωτ. 4.1 Λιμάνι, Ελούντα Κρήτης, 1963

φωτ. 4.2 Λιμάνι, Ελούντα Κρήτης, 2005

- ❖ Τα παιδιά παρατηρούν και συγκρίνουν τις φωτογραφίες που έφερε ο Δικαιόπολις στην τάξη. Συζητούν για τις αλλαγές που έγιναν στον τόπο που απεικονίζεται.

- ❖ Συζητάμε κι εμείς για τα έργα που έγιναν και άλλαξαν το δικό μας δήμο ή κοινότητα.

Μα, γι' αυτές τις αλλαγές χρειάζονται πολλά χρήματα.

Έχει έσοδα ο δήμος, Ειρήνη.

Τα έσοδα του δήμου προέρχονται από:

- ✓ τα χρήματα που δίνει το κράτος
- ✓ τα δημοτικά τέλη, δηλαδή τους φόρους που πληρώνουν οι πολίτες
- ✓ τις δημοτικές επιχειρήσεις: τα δημοτικά θέατρα, τις εταιρείες ύδρευσης κ.ά.
- ✓ τη δραστηριότητα συνεταιρισμών
- ✓ τις δωρεές δημοτών
- ✓ τη μίσθωση: την ακίνητη περιουσία του δήμου που τη νοικιάζει (π.χ. κτήματα, κτίρια κ.ά.)

Τα έξοδα του δήμου είναι:

- ✓ η κατασκευή έργων (δρόμοι, πλατείες, γήπεδα)
- ✓ η πραγματοποίηση εκδηλώσεων (συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, επιμορφωτικά σεμινάρια κ.ά.)
- ✓ η συντήρηση των σχολικών κτιρίων

- ❖ Στο πρόγραμμα των καλοκαιρινών εκδηλώσεων του δήμου συμπληρώνουμε τις μορφές των εκδηλώσεων :

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΣ

Εργαστήριο Καλλιτεχνικών «Η ΣΒΟΥΡΑ», Δημιουργική Απασχόληση Παιδιών
30 Ιουνίου, ώρα 7:30 μ.μ., Πλατεία Ελευθερίας
Όλα τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν με τη βοήθεια καλλιτεχνών
που έχει καλέσει ο Δήμος μας.

6 Ιουλίου, Δημοτικό Πάρκο (αντίστοιχα)

.....
.....
.....

14 Ιουλίου, Πνευματικό Κέντρο

.....
.....
.....

23 Ιουλίου, Δημοτικό Θέατρο

.....
.....
.....

Ο δήμος
πληρώνει
όλες αυτές
τις εκδηλώσεις;

Όχι μόνο ο δήμος, Δικαιόπολι.
Σε πολλές περιπτώσεις συνεισφέρουν και οι συνεταιρισμοί.
Για παράδειγμα στο Εργαστήριο Καλλιτεχνικών στην εκδήλωση για τη δημιουργική απασχόληση, το φαγητό των παιδιών το προσέφερε ο Αγροτικός Συνεταιρισμός!

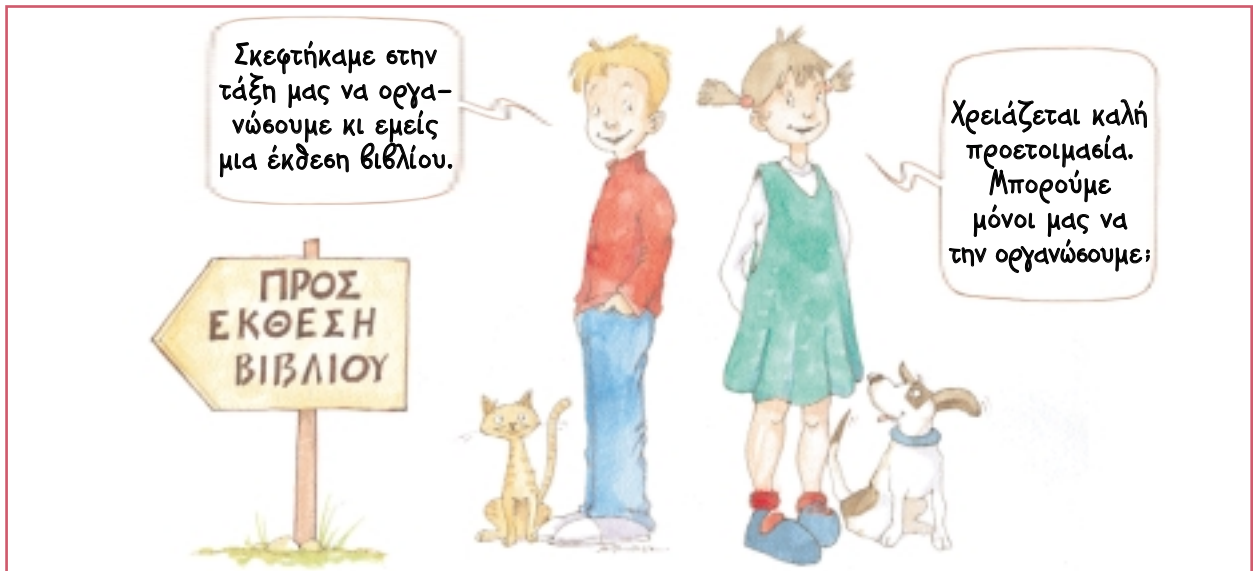

Σε κάθε τόπο υπάρχουν **Συνεταιρισμοί**, δηλαδή ομάδες ανθρώπων που **εργάζονται μαζί**, για να προωθήσουν κοινά τους συμφέροντα. Έτσι, ο Γεωργικός Συνεταιρισμός για παράδειγμα, είναι μια ομάδα ανθρώπων που παράγουν γεωργικά προϊόντα και φροντίζουν για την πώλησή τους. Τέτοιες **οργανωμένες ομάδες που συνεργάζονται** για ένα **σκοπό** υπάρχουν πολλές, όπως ο Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων, ο Μεταφορικός Συνεταιρισμός Αυτοκινητιστών Θεσσαλονίκης κ.ά. Οι συνεταιρισμοί είναι σημαντικοί και για τους δήμους, επειδή με τη δραστηριότητά τους συμβάλλουν στα έσοδα του δήμου.

Οργανωμένες ομάδες - Σύλλογοι

❖ Παρουσιάζουμε τις δραστηριότητες και τις εργασίες που απαιτήθηκαν προκειμένου να οργανωθεί έκθεση βιβλίου στο σχολείο μας:

- ◆ Η Μαρία, η Ειρήνη και ο Δικαιόπολις τακτοποίησαν τα ράφια.
- ◆ Ο Γιώργος προσέφερε βιβλία από το βιβλιοπωλείο του πατέρα του.
- ◆ Η Ιωάννα, ο Γρηγόρης και η Χαρά .....
- ◆ Ο δάσκαλος / η δασκάλα .....
- ◆ Η μητέρα της Ελένης .....
- ◆ Ο Διευθυντής / η Διευθύντρια .....
- ◆ Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων .....

Πολλοί άνθρωποι μαζί, όταν προσπαθούν να επιτύχουν έναν **κοινό στόχο**, αποτελούν μια **ομάδα**. Πολλές ομάδες οργανώνονται και αποτελούν συλλόγους ή οργανώσεις τοπικές, εθνικές ή διεθνείς. Όλες οι οργανώσεις λειτουργούν με δικό τους εσωτερικό κανονισμό (κανόνες). Οι διάφορες οργανώσεις ασχολούνται με θέματα, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, ο πολιτισμός και η υγεία και δραστηριοποιούνται σε τοπικό, εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι έχουμε:

- Τοπικές Οργανώσεις** → π.χ. Πολιτιστικός Σύλλογος Ποντίων Λαγκαδά
- Εθνικές** → π.χ. Πανελλήνια Ένωση Εθελοντών Αιμοδοτών
- Διεθνείς** → π.χ. Ερυθρός Σταυρός, Unicef

Κάθε **άτομο**, που συμμετέχει ως μέλος σε ένα σύλλογο, προσφέρει σ' αυτόν ανάλογα με τις δυνατότητές του και το χρόνο του. Με τη συνεργασία των μελών του, ο σύλλογος λειτουργεί ως **ενιαίο σύνολο** και μπορεί πιο εύκολα να πραγματοποιήσει τους στόχους του.

Υπάρχουν και μεγάλες ομάδες ανθρώπων που ζουν σε διαφορετικά μέρη του κόσμου και ασχολούνται με θέματα που αφορούν όλη την ανθρωπότητα, όπως την υγεία, την προστασία των μνημείων και του πολιτισμού, την προστασία του περιβάλλοντος, τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτές οι **μεγάλες ομάδες** είναι διεθνείς οργανώσεις που δραουν σε όλο τον κόσμο.

❖ Γνωρίζουμε συλλόγους που υπάρχουν στην περιοχή μας; Συζητάμε και καταγράφουμε τους στόχους και τις δραστηριότητές τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ο Κώστας είναι μέλος του συλλόγου για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας. Η Ελένη συμμετέχει στον πολιτιστικό σύλλογο του δήμου. Ο πατέρας του Γρηγόρη είναι εθελοντής αιμοδότης. Η μαμά της Ιωάννας είναι μέλος του Συλλόγου Γονέων του σχολείου.
  - ♦ Χωριζόμαστε σε ομάδες και συζητάμε για την προσφορά του κάθε μέλους στον σύλλογο που ανήκει.
2. Να αναφέρετε κάποια ομάδα ή σύλλογο, στον οποίο θα θέλατε να ανήκετε και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

ΜΕ ΛΙΤΑ ΛΟΓΙΑ...

Οι άνθρωποι οργανώνονται σε ομάδες και συλλόγους που δραστηριοποιούνται σε **τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο**. Όταν συνεργάζονται πολλοί άνθρωποι για έναν κοινό σκοπό, επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα.

Η προσφορά των ομάδων, μικρών και μεγάλων, είναι πολύ σημαντική τόσο για τα άτομα που συμμετέχουν, όσο και για την ίδια την κοινωνία. Μέσα από τη συμμετοχή τους σε ομάδες, οι άνθρωποι δραστηριοποιούνται, εκτιμούν την **αξία της συνεργασίας** και παράλληλα προσφέρουν στην κοινωνία.

Ανακεφαλαίωση

Η Ελλάδα από το 1998 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» είναι οργανωμένη σε 900 δήμους και 133 κοινότητες.

Οι δήμοι διοικούνται από το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο και οι Κοινότητες από τον Πρόεδρο της Κοινότητας και το Κοινοτικό Συμβούλιο.

Τα άτομα που διοικούν τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης επιλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια με δημοκρατικές διαδικασίες (εκλογές), από τους πολίτες που είναι οι εκλογείς (ψηφοφόροι).

Οι δήμοι και οι κοινότητες, με τα έσοδά τους, φροντίζουν για την επίλυση των προβλημάτων της περιοχής τους και ευμβάλλουν στην ανάπτυξη και την πρόοδο του τόπου τους.

Σε κάθε κοινωνία οι άνθρωποι οργανώνονται σε ομάδες και συλλόγους και συνεργάζονται για να πετύχουν κοινούς σκοπούς. Η δραστηριοποίηση των ομάδων και των συλλόγων στοχεύει στην ικανοποίηση των αναγκών τους, στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους και στην προσφορά τους σε παγκόσμια προβλήματα και ανάγκες.